

การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ระยะไกล (Remote Audit)

พิศมัย อรรถธรรมสุนทร¹

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่ ยังคงสร้างแรงกดดันต่อประชาชนและธุรกิจต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพราะมาตรการป้องกันตนเองโดยการรักษาระยะห่าง (Social Distance) ที่ให้ทุกคนอยู่บ้านให้มากที่สุด และสามารถทำงานจากที่บ้านได้ (Work From Home) ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน และกระบวนการดำเนินธุรกิจการให้บริการลูกค้าที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์แวดล้อมใหม่ และมีความเสี่ยงแบบใหม่ที่กระทบต่อกิจการหลายแห่งจึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน รวมทั้งกระบวนการสอบบัญชีก็ได้รับผลกระทบและจำเป็นต้องปรับวิธีการตรวจสอบเพื่อความปลอดภัยของผู้สอบบัญชี กิจการ และพนักงานทุกคน โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบบัญชีระยะไกล (Remote Audit) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาต่อยอดต่อไปจนกลายเป็นวิธีการตรวจสอบตามปกติใช้เป็นการทั่วไปเมื่อผู้สอบบัญชีสามารถยกระดับประสิทธิภาพการตรวจสอบได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม

การตรวจสอบบัญชีระยะไกล (Remote Audit) หมายถึง การตรวจสอบโดยที่ไม่ต้องเข้าไปตรวจสอบ ณ สถานประกอบการของกิจการ แต่สามารถรวบรวมหลักฐานต่างๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสมต่อการแสดงความเห็นต่อข้อมูลในงบการเงิน โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจหลักฐาน ซึ่งปกติจะตรวจสอบ ณ สถานประกอบการของกิจการ การตรวจสอบบัญชีระยะไกลจึงเปรียบเสมือนการลงพื้นที่จริงแต่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบผ่านทางเทคโนโลยีที่หลากหลาย ได้แก่ เทคโนโลยี Live Streaming เว็บไซต์ เช่น Zoom, WebEX, MS Teams และ E-mail เป็นต้น เพื่อใช้ทบทวนและตรวจสอบเอกสาร/รายงาน/บันทึกต่างๆ และเทคโนโลยี Live Streaming ที่มาคู่กับเทคโนโลยีบนมือถือ เช่น สมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ตที่สามารถใช้งานวีดีโอได้ เช่น Line, Zoom, WebEX เป็นต้น สามารถนำมาใช้เพื่อทำการสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน การสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้า การประชุมกับกิจการ หรือการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การตรวจสอบบัญชีระยะไกลให้ได้ประสิทธิผล จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าถึงเอกสารและหลักฐานการสอบบัญชีได้โดยไม่ต้องเข้าไปที่สถานประกอบการ ข้อมูลและเอกสารหลักฐานประกอบงบการเงินอยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ หรือ

¹ ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 10

สามารถแปลงเอกสารในรูปแบบของกระดาษให้อยู่ในรูปแบบแฟ้มข้อมูลและส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ สามารถมั่นใจได้ว่า การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ เป็นไปอย่างครบถ้วนและถูกต้อง ตามมาตรฐานการสอบบัญชีแล้ว

ข้อดีของการตรวจสอบบัญชีระยะไกล (Remote Audit) คือ

- บางจังหวัดที่เป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงยังสามารถรับการตรวจสอบบัญชีได้ และเป็นการป้องกันความเสี่ยงติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ทั้งผู้สอบบัญชีและกิจการ
- ลดความยุ่งยากในการทำเรื่องขอเข้าพื้นที่และการตรวจคัดกรอง กรณีที่มีประกาศเพิ่มเติมจากรัฐบาลจำกัดการเดินทาง ก็ยังสามารถดำเนินการตรวจสอบได้ตามแผนการสอบบัญชีกำหนด
- เป็นวิธีการที่ยืดหยุ่น สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารที่หลากหลาย และสะดวกสบายด้วยเทคโนโลยีมีเอื้อ
- ประสานกับทีมงานสอบบัญชีได้ทุกที่ทุกเวลาได้ง่ายขึ้น
- ลดค่าใช้จ่ายและลดเวลาในการเดินทาง

ข้อจำกัดของการตรวจสอบบัญชีระยะไกล (Remote Audit) คือ

- กิจการต้องเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ลงโปรแกรมไว้เรียบร้อยแล้ว บางกิจการอาจยังไม่สามารถทำได้ ต้องรอความพร้อมในการลงทุนเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ และระบบทางเทคโนโลยี จึงไม่อาจรับบริการตรวจสอบบัญชีระยะไกลได้ทันทีบางสำนักงานสอบบัญชี อาจมีปัญหาในการลงทุนพัฒนาทางเทคโนโลยี เนื่องจากอาจขัดกับนโยบายที่พยายามลดการลงทุนและค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง
- ต้องเตรียมเอกสารหรือบันทึกในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Soft file)
- ทีมงานสอบบัญชีและกิจการต้องมีทักษะทางด้านการใช้คอมพิวเตอร์ รวมทั้งต้องมีความรู้ในการใช้โปรแกรม/ซอฟต์แวร์ เพื่อทำความเข้าใจกับการใช้งาน เช่น การแชร์ข้อมูล, การเปิด-ปิดจอ, การเปิด-ปิดเสียง เป็นต้น
- การตรวจสอบบัญชีระยะไกล ไม่สามารถตรวจในมุมมอง 360 องศาได้ เนื่องจากการมองผ่านกล้องจะได้มุมมองแคบระดับ 90 องศาเท่านั้น เช่น ไม่สามารถสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของกิจการและตรวจนับสินค้าได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในสถานที่จริง เป็นต้น อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการตรวจสอบบัญชีลดลง เนื่องจากมีข้อจำกัดการเข้าถึงข้อมูล
- การตรวจสอบบัญชีระยะไกลจะสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับการเชื่อมต่อกับระบบสื่อสารที่เพียงพอ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิดีโอ เสียง เป็นต้น เมื่อถึงเวลาตรวจสอบบัญชีระยะไกลจริง
- การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและความลับของกิจการในการรับส่งข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีและอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือของผู้สอบบัญชี

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่ยังคงมีผลกระทบต่อการทำงานของสหกรณ์หลายแห่ง สหกรณ์บางแห่งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงจำเป็นต้องปิดบริการชั่วคราว หรือลดจำนวนเจ้าหน้าที่สหกรณ์ทำงาน ณ ที่ทำการสหกรณ์ในแต่ละวัน เพื่อป้องกันความเสี่ยงติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้งนี้ สหกรณ์หลายแห่งยังสามารถให้บริการสมาชิกและดำเนินงานได้โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยในการดำเนินงาน เช่น Line, E-mail, Facebook เป็นต้น นอกจากนี้ สหกรณ์จำนวนมากได้นำโปรแกรมบัญชีมาช่วยในการบันทึกและประมวลผลข้อมูลเพื่อจัดทำงบการเงินหรือรายงานทางการเงินต่างๆสามารถนำเสนอข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้รับทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการดำเนินงานของสหกรณ์ได้

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจหลักในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ให้มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ งบประมาณที่ผ่านการตรวจสอบมีความน่าเชื่อถือ เมื่อสหกรณ์ได้นำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดทำบัญชี สามารถประมวลผลได้เป็นปัจจุบันภายใต้การควบคุมภายในที่ดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงได้พัฒนาวิธีการตรวจสอบบัญชีโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการตรวจสอบบัญชีและการตรวจสอบบัญชีระยะไกล (Remote Audit) เพื่อรองรับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ให้ผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีได้โดยเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปตรวจสอบ ณ ที่ทำการสหกรณ์ได้อีกทางหนึ่ง ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ระยะไกล (Remote Audit) เพิ่มเติม มีขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผนการตรวจสอบบัญชีระยะไกล
2. การดำเนินการตรวจสอบบัญชีระยะไกล
3. การสรุปผลการตรวจสอบ

1. การวางแผนการตรวจสอบบัญชีระยะไกล

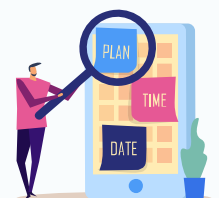
1.1 ประเมินความพร้อมการจัดทำบัญชีโดยใช้โปรแกรมบัญชีของสหกรณ์ ดังนี้

1) สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ครบวงจร (Cooperative Full Pack Accounting Software: FAS) ประกอบด้วย 1) ระบบสมาชิกและหุ้น 2) ระบบเงินฝาก 3) ระบบเงินให้กู้ 4) ระบบสินค้า 5) ระบบบัญชีแยกประเภท ผู้สอบบัญชีควรประเมินสหกรณ์ว่าได้ใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ทุกระบบหรือไม่ และใช้ Application อะไรบ้าง สามารถเชื่อมโยงกับ Application Smart 4M ได้เป็นปัจจุบัน สหกรณ์สามารถส่งข้อมูลในรูปแบบแฟ้มข้อมูลตามที่กำหนด เพื่อให้ผู้สอบบัญชีนำไปตรวจสอบโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Excel/ACL/CATS) ช่วยในการตรวจสอบบัญชี และใช้ระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP) ได้ต่อไป

ผู้สอบบัญชีควรสร้างความรู้ความเข้าใจต่อสหกรณ์ให้เห็นความสำคัญของข้อมูลและมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้สมาชิกสหกรณ์ได้ใช้ **Application Smart Member** เพื่อช่วยในการตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกข้อมูลธุรกรรมทางการเงินกับสหกรณ์ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลทางการเงินการบัญชีระหว่างสมาชิกกับสหกรณ์ได้อย่างทันท่วงที รวมทั้งยังเป็นการช่วยพิสูจน์ตัวตนของสมาชิกได้ดีมากอีกทางหนึ่ง คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์สามารถใช้ **Application Smart Manage** เป็นเครื่องมือช่วยกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลให้สหกรณ์มีการจัดทำบัญชี หรือบันทึกข้อมูลทางการเงินในโปรแกรมบัญชีสหกรณ์ให้เป็นปัจจุบัน ส่งผลให้สหกรณ์มีระบบข้อมูลทางการเงินการบัญชี ช่วยสนับสนุนในการตัดสินใจเชิงบริหารได้อย่างมั่นใจและสามารถติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

ผู้สอบบัญชีสามารถใช้ **Application Smart Monitor** เพื่อทราบรายการเคลื่อนไหวทางการเงินของบัญชีย่อยทุกบัญชี สามารถเปรียบเทียบกับบัญชีแยกประเภทของสหกรณ์ได้ ช่วยประเมินความพร้อมรับการตรวจสอบบัญชีและวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Real Time ได้รวดเร็วขึ้น สามารถวิเคราะห์รายการผิดปกติ หรือรายการที่มีความเสี่ยงทางการเงิน เพื่อกำหนดเครื่องมือช่วยในการตรวจสอบบัญชีได้ นอกจากนี้ การตรวจสอบข้อมูลของสมาชิกสหกรณ์ ผ่าน Smart Member ยังถือเป็นการยืนยันยอดโดยตรงกับสมาชิกได้อีกด้วย

2) สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีที่พัฒนาโดยบุคคลภายนอก ผู้สอบบัญชีควรประเมินความพร้อมของสหกรณ์ ว่าสามารถส่งแฟ้มข้อมูลในรูปแบบที่กำหนดให้ผู้สอบบัญชีได้หรือไม่ และประเมินความพร้อมของทีมงานสอบบัญชี ว่ามีความรู้และอุปกรณ์เพียงพอที่จะแปลงแฟ้มข้อมูลของสหกรณ์ให้อยู่ในรูปแบบที่กำหนดเพื่อให้ผู้สอบบัญชีนำไปตรวจสอบโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Excel/ACL/CATS) ช่วยในการตรวจสอบบัญชีได้ต่อไป

3) สหกรณ์ขนาดเล็ก มีบุคลากรจำกัด จัดทำบัญชีด้วยมือ โดยบันทึกบัญชีลงในสมุดบัญชี หรือมีคอมพิวเตอร์ช่วยในการจัดทำบัญชีโดยบันทึกในโปรแกรม Excel ยังไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์อื่น รวมทั้งบุคลากรของสหกรณ์ยังขาดความสามารถทางเทคโนโลยี ผู้สอบบัญชี จึงไม่อาจใช้วิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกลได้ทันที ยังจำเป็นต้องเข้าตรวจสอบ ณ ที่ทำการสหกรณ์

1.2 ประเมินความพร้อมทางเทคโนโลยีของสหกรณ์ ว่ามีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์รับส่งข้อมูลขนาดใหญ่และการประชุมทางไกล มีประสิทธิภาพเพียงพอรองรับการตรวจสอบบัญชีระยะไกลได้หรือไม่ หากการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตล้มเหลว หรืออุปกรณ์ไม่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ข้อมูลที่ได้รับไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง ไม่น่าเชื่อถือ ไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานการสอบบัญชีได้ รวมทั้งต้องประเมินความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ว่ามีความคุ้นชินกับการใช้อุปกรณ์ โปรแกรม/ซอฟต์แวร์ ที่จะใช้ในการตรวจสอบบัญชีระยะไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ประเมินความพร้อมของการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ เนื่องจากการรับส่งข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต อาจมีความเสี่ยงของการถูกขโมยข้อมูล หรือข้อมูลของสหกรณ์ถูกเผยแพร่หรือเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงสูงและอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นต่อสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ รวมทั้งต้องประเมินความพร้อมของทีมงานสอบบัญชี ว่ามีความรู้และทักษะเพียงพอในการใช้อุปกรณ์โปรแกรม/ซอฟต์แวร์ประยุกต์ต่างๆ ที่ต้องเตรียมความพร้อมในการตรวจสอบบัญชีระยะไกล

1.4 ประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี เพิ่มเติม

1) ประเมินมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัย สำหรับสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลของสหกรณ์ อีกครั้ง ว่ามีการควบคุมภายในเพียงพอเหมาะสมที่เกี่ยวข้องกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่สหกรณ์จะส่งให้ผู้สอบบัญชีถูกต้องครบถ้วน เพียงพอที่ใช้เป็นหลักฐานการสอบบัญชีได้

2) ประเมินว่าสหกรณ์มีการทำธุรกิจใหม่หรือขยายกิจการ หรือมีการควบคุมภายในที่เปลี่ยนแปลงไป หรือเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่/คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ที่จำเป็นต้องสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม หรือจำเป็นต้องประชุมทางไกลร่วมกันทางออนไลน์ ต้องสรุปคำถามข้อมูลเพิ่มเติมให้กระชับ กำหนดเวลาที่สามารถประชุมร่วมกันต้องตรงกันและควบคุมระยะเวลาในการสอบถามข้อมูล หรือประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามกำหนดเวลาที่ตกลงกับสหกรณ์

3) ประเมินความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection Risk) และความเสี่ยงในการสอบบัญชี (Audit Risk)

ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection Risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่วิธีการตรวจสอบซึ่งผู้สอบบัญชีใช้จะไม่สามารถตรวจพบการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในยอดคงเหลือของบัญชี หรือประเภทของรายการหรือการเปิดเผยข้อมูล อาจเกิดจากสาเหตุ (1) *ความเสี่ยงจากการเลือกตัวอย่าง (Audit Sampling Risk)* ผู้สอบบัญชีอาจมีความเสี่ยงที่ว่าตัวอย่างที่เลือกนั้น ไม่ใช่ตัวแทนที่แท้จริงของประชากร จึงทำให้ไม่สามารถตรวจพบการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ (2) *วิธีการตรวจสอบที่ใช้ไม่มีประสิทธิภาพ* ไม่ตรงประเด็นกับเรื่องที่ตรวจสอบหรือไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ เช่น วิธีตรวจสอบรายละเอียดบัญชีย่อยลูกหนี้ว่าบันทึกถูกต้องไม่ได้พิสูจน์ว่าลูกหนี้มีตัวตนอยู่จริง ย่อมส่งผลให้การตรวจสอบไม่พบข้อผิดพลาด เป็นต้น (3) *มีข้อบกพร่องในการตรวจสอบหรือสรุปความเห็นผิดพลาด* เกี่ยวกับหลักฐานการสอบบัญชี หากวิธีการตรวจสอบที่ใช้ไม่มีประสิทธิภาพหรือสรุปความเห็นผิดพลาดเกี่ยวกับหลักฐานการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีย่อมมีความเสี่ยงจากการตรวจสอบและอาจส่งผลให้ผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงในการสอบบัญชี (Audit Risk) คือ ความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นที่ไม่เหมาะสมเมื่องบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ (Material Misstatement)

เนื่องจากการใช้วิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกล (Remote Audit) มีข้อจำกัดตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้น การนำวิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกลมาใช้ในสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น การเข้าสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้าผ่านเทคโนโลยีออนไลน์ สามารถทดแทนการเข้าสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้า ณ ที่ทำการสหกรณ์ได้หรือไม่ กรณีมีสินค้าคงเหลือจำนวนมากและมีสินค้าเสื่อมสภาพฯ มีสาระสำคัญต่องบการเงิน เป็นต้น อาจเป็นความเสี่ยงจากการตรวจสอบและความเสี่ยงในการสอบบัญชี ที่ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาเพื่อกำหนดวิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกล และวิธีการตรวจสอบบัญชี ณ ที่ทำการสหกรณ์ ในแผนการสอบบัญชีโดยรวม และแนวการสอบบัญชีให้สอดคล้องกับผลการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี (Audit Risk) และลดความลำเอียง (Bias) ความคลาดเคลื่อนจากวัตถุประสงค์การตรวจสอบและผลการตรวจสอบบัญชีนั้นด้วย

1.5 แผนการสอบบัญชีโดยรวม ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาเพิ่มเติมข้อมูล ดังนี้

1) กำหนดวิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกล (Remote Audit) และวิธีการตรวจสอบ ที่ทำการสหกรณ์ว่าจะใช้กับรายการบัญชีใดบ้าง ภายใต้วิธีการตรวจสอบใน สรุปผลการประเมิน ความเสี่ยงในการสอบบัญชีและวิธีการตรวจสอบ เพื่อนำไปพิจารณาเพิ่มเติมรายละเอียดวิธีการตรวจสอบบัญชีในแนวการสอบบัญชีต่อไป

2) กำหนดการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีควรกำหนดระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีจะใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยระบุเพิ่มเติมว่าจะใช้วิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกล ช่วงใด และการตรวจสอบบัญชี ณ ที่ทำการสหกรณ์ ช่วงใดบ้าง

3) ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาเพิ่มชื่อ นามสกุล ของเจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ กรณีช่วยดำเนินการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีช่วยในการตรวจสอบบัญชีระยะไกล ของสหกรณ์นั้นด้วย เพื่อให้ทราบว่างานสอบบัญชีสหกรณ์แห่งนี้ จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ช่วยในการตรวจสอบบัญชีระยะไกลด้วย

4) เทคโนโลยีที่ใช้ในการตรวจสอบบัญชีระยะไกล ผู้สอบบัญชีควรระบุเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เตรียมไว้ในการตรวจสอบบัญชีระยะไกลให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีของแต่ละสหกรณ์ ดังนี้

- สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีสหกรณ์ที่พัฒนาโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์หรือโปรแกรมระบบบัญชีที่พัฒนาโดยบุคคลภายนอก

- สหกรณ์ใช้ Application อะไรบ้าง และใช้ Application Smart 4M ด้วยหรือไม่

- เครื่องมือหรือโปรแกรมที่ใช้แปลงแฟ้มข้อมูล กรณีสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีที่พัฒนาโดยบุคคลภายนอก

- E-mail ที่ใช้ในการรับส่งข้อมูล

- เทคโนโลยีที่ใช้ประชุมทางไกลกับสหกรณ์ เช่น Zoom, Line เป็นต้น

- โปรแกรมช่วยในการตรวจสอบบัญชี Excel หรือ ACL หรือ CATS

- ใช้ระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP)

1.6 แนวการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาเพิ่มเติม ดังนี้

การตรวจสอบบัญชีระยะไกล ไม่ทำให้วัตถุประสงค์การตรวจสอบเปลี่ยนแปลงยังคงมีวัตถุประสงค์การตรวจสอบ เพื่อให้ทราบว่า

- ความมีอยู่จริงของสินทรัพย์ หนี้สินและทุนของสหกรณ์
- เกิดขึ้นจริงของรายการบัญชี รายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์ หนี้สินและทุนของสหกรณ์
- ความครบถ้วนของรายการว่าสหกรณ์ได้บันทึกบัญชีไว้อย่างครบถ้วนแล้ว

- สิทธิและภาระผูกพัน สิทธิทรัพย์สินเป็นกรรมสิทธิ์ของสหกรณ์ หนี้สินเป็นภาระผูกพันที่สหกรณ์ต้องชำระหนี้สินในภายหน้า
- การแสดงและวัดมูลค่า การวัดมูลค่าสินทรัพย์ หนี้สินรายได้ และค่าใช้จ่ายของสหกรณ์เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด
- การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินของสหกรณ์เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ทั้งนี้ การตรวจสอบบัญชีระยะไกล ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบโดยนำเครื่องมือเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบบัญชีสามารถรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีได้โดยไม่ต้องเข้าไปตรวจสอบ ณ ที่ทำการสหกรณ์

ผู้สอบบัญชีควรกำหนดแนวการสอบบัญชี ออกเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ใช้วิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกล และช่วงที่ใช้วิธีการตรวจสอบ ณ ที่ทำการสหกรณ์ โดยพิจารณาว่ารายการบัญชีใดบ้างในงบการเงินของสหกรณ์ ที่จะกำหนดวิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกล และวิธีการตรวจสอบ ณ ที่ทำการสหกรณ์ในแนวการสอบบัญชีแต่ละเรื่องให้ชัดเจน โดยกำหนดเครื่องมือเทคโนโลยีอะไรบ้าง ที่จะใช้เลือกตัวอย่างและวิธีการตรวจสอบ ช่วงเวลาใด ในปริมาณเท่าใด ใครเป็นผู้ตรวจสอบ รวมทั้งกำหนดวิธีการตรวจสอบ ณ ที่ทำการสหกรณ์ว่าจะเลือกตัวอย่างการตรวจสอบจากเอกสาร/สมุดบัญชี/บัญชีย่อย/รายละเอียดต่างๆที่จะทำการตรวจสอบ ช่วงเวลาใด ใครเป็นผู้ตรวจสอบ

เนื่องจากวิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกลอาจไม่สามารถตรวจสอบได้ครอบคลุมในกรณีสหกรณ์มีปริมาณเอกสารจำนวนมาก หรือไม่สามารถนำเอกสารกระดาษมา Scan ให้อยู่ในรูปแบบแฟ้มข้อมูลได้ทั้งหมด และต้องใช้เวลาอย่างมาก ผู้สอบบัญชีต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ และช่วยลดภาระให้สหกรณ์ให้มากที่สุด จึงอาจมีความจำเป็นต้องเข้าตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่างๆ ณ ที่ทำการสหกรณ์ รวมทั้งการสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้า ณ ที่ทำการสหกรณ์ ในกรณีการสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้าผ่านระบบออนไลน์ อาจไม่สามารถทดแทนได้ครอบคลุมทั้งหมด ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถมอบหมายงานให้ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและเจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ได้ชัดเจนขึ้น และนำมาประกอบการยกร่างหนังสือแจ้งกำหนดการเข้าตรวจสอบให้สหกรณ์ทราบว่าผู้สอบบัญชีจะใช้วิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกล และแจ้งให้สหกรณ์ได้จัดเตรียมอุปกรณ์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศเพื่อรับการตรวจสอบบัญชีระยะไกลจากผู้สอบบัญชีได้

ทั้งนี้ การบันทึกวิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกลในแผนการสอบบัญชีโดยรวมและแนวการสอบบัญชี เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการตรวจสอบบัญชีระยะไกลในปีต่อไป และในกรณีมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ผู้สอบบัญชีคนใหม่ยังสามารถศึกษาแนวทางการตรวจสอบบัญชีระยะไกลในปีก่อนเพื่อพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันได้

2. การดำเนินการตรวจสอบบัญชีระยะไกล

การดำเนินการตรวจสอบบัญชีระยะไกล สามารถดำเนินการได้ทั้งในการตรวจสอบบัญชีระหว่างปีและการตรวจสอบบัญชีประจำปี ผู้สอบบัญชีจึงควรพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

2.1 การเตรียมความพร้อมการตรวจสอบบัญชีระยะไกล ดังนี้

1) จัดเตรียมคอมพิวเตอร์ที่ลงโปรแกรมต่างๆ เรียบร้อยแล้ว และควรมีการทดสอบความพร้อมการใช้งานก่อนวันที่ดำเนินการจริง

2) ฝึกฝนผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ให้พร้อมใช้งานอุปกรณ์และโปรแกรมต่างๆ ที่ใช้ในการตรวจสอบบัญชีระยะไกล และซักซ้อมเตรียมความพร้อมกับสทกรณก่อนวันดำเนินการจริง

3) ทบทวน/ทำความเข้าใจ/พัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล (Data-Analytic) วิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงินหรือข้อบ่งชี้ของรายการผิดปกติ เพื่อนำไปกำหนดวิธีการตรวจสอบและเลือกใช้เครื่องมือช่วยในการตรวจสอบได้เหมาะสม ผู้สอบบัญชีจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้นในการตรวจสอบบัญชีระยะไกล วิธีการนี้อาจเป็นข้อจำกัดของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์น้อย ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอบบัญชีต้องให้คำแนะนำและควบคุมผู้ช่วยผู้สอบบัญชีด้วยความระมัดระวังรอบครอบ เพื่อป้องกันการวิเคราะห์ข้อมูลผิดพลาด

4) ทบทวน/ทำความเข้าใจ/คัดเลือกเครื่องมือช่วยในการตรวจสอบ (Excel/ACL/ CATS) ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การตรวจสอบ เนื่องจากการใช้เครื่องมือช่วยในการตรวจสอบบัญชีมีข้อจำกัดไม่สามารถได้ข้อสรุปผลการตรวจสอบได้ด้วยตัวเอง ต้องอาศัยการอ่านผลและแปลความหมายของผลการตรวจสอบและอาจต้องใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในการสรุปผลการตรวจสอบด้วย จึงต้องมีความรู้และประสบการณ์ที่เพียงพอที่จะอ่านและสรุปผลการตรวจสอบได้ถูกต้อง น่าเชื่อถือ ทั้งนี้ อาจจำเป็นต้องใช้วิธีการตรวจสอบอื่นช่วยด้วย เพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอที่จะสรุปผลการตรวจสอบได้

5) จัดทำหนังสือแจ้งกำหนดการตรวจสอบให้สทกรณทราบล่วงหน้าว่าผู้สอบบัญชีจะใช้วิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกลเมื่อใด และแจ้งให้สทกรณได้มีเวลาในการจัดเตรียมอุปกรณ์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศที่ผู้สอบบัญชีต้องการตรวจสอบ เพื่อให้มีความพร้อมรับการตรวจสอบบัญชีระยะไกลได้

6) ขอข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และให้สทกรณจัดทำหนังสือรับรองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ผู้สอบบัญชีควรจัดทำหนังสือขอข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จากสทกรณ และให้สทกรณออกหนังสือรับรองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้สอบบัญชี ว่าได้ส่งข้อมูลถูกต้องครบถ้วนและได้อนุญาตให้ผู้สอบบัญชีเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศของสทกรณเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดและความผิดพลาดว่าผู้สอบบัญชีเข้าถึงข้อมูลสทกรณโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้สอบบัญชีต้องตรวจสอบข้อมูลของสทกรณ

ให้ถูกต้องครบถ้วน ตรงกับยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภทในช่วงเวลาเดียวกันของข้อมูล สหกรณ์ ก่อนเริ่มต้นการตรวจสอบเชิงลึก หากข้อมูลไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน จะได้แจ้งให้สหกรณ์ ปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้ผู้สอบบัญชีใหม่อีกครั้ง

2.2 การดำเนินการตรวจสอบบัญชีระยะไกล

1) สหกรณ์กลุ่มพร้อมรับการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีควรใช้วิธีการตรวจสอบบัญชี ระยะไกลกับสหกรณ์กลุ่มพร้อมรับการตรวจสอบ ดำเนินธุรกิจปกติ มีการควบคุมภายในที่ดี สามารถ จัดทำบัญชีได้เป็นปัจจุบัน มีความพร้อมในด้านเทคโนโลยี มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เชื่อมต่อสัญญาณ อินเทอร์เน็ตเจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความพร้อม สามารถใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และโปรแกรมต่างๆ รองรับการตรวจสอบบัญชีระยะไกลได้ ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีสามารถใช้ระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP) เพื่อนำเข้าข้อมูลและเอกสารหลักฐานการสอบบัญชีในรูปแบบแฟ้มข้อมูล รวมทั้งบันทึกผล การตรวจสอบจากการตรวจสอบบัญชีระยะไกลไว้ในระบบกระดาษทำการอิเล็กทรอนิกส์ (EWP) ให้สอดคล้องกับแผนการสอบบัญชีโดยรวมและแนวการสอบบัญชีด้วย

กรณีสหกรณ์มีปัญหาการทุจริต หรือมีเรื่องร้องเรียน หรือมีข้อบกพร่องที่นายทะเบียน สหกรณ์สั่งให้สหกรณ์แก้ไขข้อบกพร่อง ผู้สอบบัญชีควรเข้าตรวจสอบ ณ ที่ทำการสหกรณ์ด้วย เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและติดตามการแก้ไขข้อบกพร่องด้านการเงินการบัญชีของสหกรณ์ได้ ครบคลุมยิ่งขึ้น ซึ่งการตรวจสอบบัญชีระยะไกลอาจไม่เพียงพอในการรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชี กรณีสหกรณ์มีปัญหาการทุจริตฯ

2) การนับเวลาปฏิบัติงานสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีสามารถนับเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบบัญชี ระยะไกล ให้นับรวมเป็นวันปฏิบัติงานสอบบัญชีของสหกรณ์นั้นด้วย

3) ข้อพิจารณาในการตรวจสอบบัญชีระยะไกล

3.1) การตรวจสอบบัญชีระยะไกล อาจเป็นเรื่องใหม่ของสหกรณ์หลายแห่ง ผู้สอบบัญชี ต้องซักซ้อมทำความเข้าใจให้ชัดเจน โดยเฉพาะประเด็นที่แตกต่างกับการตรวจสอบ ณ ที่ทำการ สหกรณ์ รวมทั้งการรับส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องใช้ในการตรวจสอบบัญชีระยะไกล

3.2) หลีกเลี่ยงการประชุมทางไกลเป็นระยะเวลานานเกินไป ควรเตรียมประเด็น ที่สอบถามหรือสัมภาษณ์ให้กระชับ และควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมมาพร้อมกันมากที่สุด ในคราวเดียวกัน กรณีมีคนใดคนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นทีมงานสอบบัญชีหรือสหกรณ์ไม่สะดวก อาจพิจารณา เลื่อนการประชุมทางไกลออกไป และพยายามควบคุมระยะเวลาการประชุมให้เป็นไปตามกำหนด ที่แจ้งสหกรณ์ ทั้งนี้ ควรบันทึกข้อมูลจากการประชุมทางไกลทุกครั้ง และสรุปประเด็นทุกครั้ง ก่อนจะเปลี่ยนไปประเด็นอื่น

3.3) ทีมงานสอบบัญชีควรระมัดระวังและพร้อมที่จะแก้ปัญหาทางเทคนิคที่อาจเกิดขึ้น เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตอาจไม่เสถียร ระหว่างการตรวจสอบบัญชีระยะไกลหรือการประชุมทางไกล (ออนไลน์) ทำให้สัญญาณขาดๆ หายๆ หรือสัญญาณถูกตัด ทำให้ต้องเชื่อมต่อใหม่อีกครั้ง ต้องขอให้สหกรณ์อธิบายข้อมูลใหม่อีกครั้ง หรือต้องส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ใหม่อีกครั้ง

3.4) ทีมงานสอบบัญชีควรพิจารณาการเข้าถึงข้อมูลและความปลอดภัยของข้อมูลรวมทั้งการรักษาความลับของข้อมูลสารสนเทศของสหกรณ์ (Confidentiality และ Data Privacy) เช่นเดียวกับการตรวจสอบบัญชี ณ ที่ทำการสหกรณ์ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ทั้งนี้ อาจกำหนดว่าเพิ่มข้อมูลใดควรเป็นเพิ่มข้อมูลแบบ Read-only เพื่อไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลใดๆ ของสหกรณ์ และเพิ่มข้อมูลใดที่ต้องดาวน์โหลดข้อมูลเข้าคอมพิวเตอร์ของผู้สอบบัญชีและใช้เครื่องมือช่วยในการตรวจสอบ (Excel/ACL/ CATS)

4) ข้อพิจารณาในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการตรวจสอบบัญชี (Computer Assisted Audit Techniques: CAATs) ดังนี้

4.1) การคัดเลือกเครื่องมือ Excel/ACL/CATS ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ การตรวจสอบ ปริมาณของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสหกรณ์ ความซับซ้อน และความรู้ความสามารถในการประยุกต์ใช้คำสั่งในการตรวจสอบ เพื่อประหยัดเวลาและสามารถตรวจพบความผิดพลาดในรายการบัญชีตรงกับประเด็นที่ต้องการตรวจสอบและความเสี่ยงที่ต้องการทราบให้เร็วที่สุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.2) กำหนดรูปแบบของข้อมูลที่ต้องการตรวจสอบ และรูปแบบรายงานผลการตรวจสอบให้ชัดเจน เพื่อให้การแปลผลจากการตรวจสอบได้ตรงกับรูปแบบข้อมูลที่ต้องการทราบผลการตรวจสอบ

4.3) การใช้โปรแกรมในการตรวจสอบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ควรเน้นในส่วนการควบคุมภายในไม่ดี ประเด็นที่ต้องตรวจสอบหรือน่าเป็นห่วง และกลุ่มตัวอย่างข้อมูลที่มีความเสี่ยงสูงที่จะบันทึกข้อมูลผิดพลาดหรือมีการคำนวณผิดพลาด และควรตรวจสอบในจุดควบคุมที่สหกรณ์ใช้จริงเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีมักใช้ดุลยพินิจในการเลือกตัวอย่าง ซึ่งอาจมีความลำเอียง/อคติในการเลือกตัวอย่างอาจเกิดความผิดพลาดในการตรวจสอบ หรือตรวจไม่พบความผิดพลาดของรายการบัญชีนั่น ดังนั้น ผู้สอบบัญชีควรเลือกตัวอย่างที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดข้อผิดพลาด หรือใช้คอมพิวเตอร์เลือกตัวอย่างด้วยวิธีทางสถิติเนื่องจากคอมพิวเตอร์ไม่มีความลำเอียง/อคติ ในการเลือกตัวอย่าง

4.4) การอ่านผลและแปลความหมายของผลการตรวจสอบโดยใช้โปรแกรมช่วยในการตรวจสอบบัญชี จะแสดงผลตามคำสั่งที่ใช้และรูปแบบรายงานที่กำหนด แต่ไม่สามารถสรุปผลการตรวจสอบได้ด้วยตัวเอง ต้องอาศัยการอ่านผลและแปลความหมายของคน และอาจจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจและประสบการณ์ของทีมงานสอบบัญชีในการอ่านผลการตรวจสอบว่าตรงกับวัตถุประสงค์และความเสี่ยงที่ต้องการทราบ จึงควรมีการปรึกษาหารือในทีมงานสอบบัญชีก่อนที่จะสรุปผล

การตรวจสอบ ทั้งนี้ ควรบันทึกผลการตรวจสอบด้วยวิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกล วิธีการใด และผลการตรวจสอบแยกต่างหากจากผลการตรวจสอบ ณ ที่ทำการสหกรณ์ แล้วจึงสรุปผลการตรวจสอบทั้ง 2 ส่วนประกอบกันให้ชัดเจน

3. การสรุปผลการตรวจสอบ

การสรุปผลการตรวจสอบในกระดาษทำการของผู้สอบบัญชี เป็นการบันทึกสิ่งที่ตรวจพบ ข้อสังเกตและสรุปผลการตรวจสอบในแต่ละรายการบัญชีของสหกรณ์ เพื่อนำไปประกอบการพิจารณา สรุปผลการตรวจสอบในภาพรวมและแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ รวมทั้งจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชีเพื่อแจ้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ดังนั้น การบันทึกผลการตรวจสอบในกระดาษทำการและการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชี จึงมีความสำคัญและมีข้อควรพิจารณา ดังนี้

3.1 ความถูกต้อง ข้อความทุกประโยค ตัวเลขทุกตัว เอกสารอ้างอิงทุกเรื่อง จะต้องตรงกับข้อเท็จจริงจากหลักฐานการสอบบัญชี ถ้าบันทึกหรือรายงานเกี่ยวกับสิ่งใดแล้ว ย่อมหมายถึงผู้สอบบัญชีได้ทราบและยอมรับแล้วว่าเป็นสิ่งที่ตรวจพบตรงตามข้อเท็จจริง

3.2 ความชัดเจน ข้อความที่บันทึกในกระดาษทำการและรายงานผลการตรวจสอบบัญชี แสดงถึงความสามารถในการส่งข้อความหรือความต้องการของผู้สอบบัญชีให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ทราบและเข้าใจเหมือนที่ผู้สอบบัญชีเข้าใจ หากใช้ถ้อยคำที่คลุมเครือ ไม่บันทึกรายละเอียดให้ชัดเจน อาจทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจแตกต่างจากที่ต้องการ และอาจนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขของสหกรณ์ที่แตกต่างไปจากที่ผู้สอบบัญชีต้องการ หรืออาจทำให้เกิดความล่าช้า และแก้ไขไม่ตรงประเด็น เนื่องจากสหกรณ์ยังสับสนในข้อความหรือข้อมูลที่ไม่ชัดเจน ดังนั้น ผู้สอบบัญชี จึงต้องทำความเข้าใจและสรุปผลการตรวจสอบให้ชัดเจนเสียก่อน จึงจะเขียนสรุปผลการตรวจสอบในกระดาษทำการและรายงานผลการตรวจสอบบัญชีได้อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีได้นำวิธีการตรวจสอบบัญชีระยะไกล (Remote Audit) มาใช้ในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีสหกรณ์ ซึ่งเป็นวิธีการตรวจสอบที่เปลี่ยนไปจากเดิม อย่างไรก็ตาม ผู้สอบบัญชียังคงต้องควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี ตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

(บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล)

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2563). แนวทางการบริหารจัดการงานสอบบัญชี ปีงบประมาณ 2564.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2563). เอกสารประกอบการบรรยาย เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการสอบบัญชีสหกรณ์.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2563). เอกสารประกอบการบรรยาย การตรวจสอบบัญชีระยะไกล (Remote Audit).
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2562). แนวทางในการจัดทำกระดาษทำการสำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2560). คู่มือการจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2560). คู่มือการจัดทำแนวการสอบบัญชี.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2553). ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผล พ.ศ. 2553.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2553). คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ ที่ 458/2553 เรื่อง การใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ของสถาบันเกษตรกร.
- จิรพร สุเมธีประสิทธิ์. (2564). Remote Auditing ตามให้ทัน เตรียมให้พร้อมรับมือโควิด 19 ระลอก 2 สมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://www.theiat.or.th>.
- จุฑาทิพย์ อัสสะบำรุงรัตน์. (2563). ถึงเวลาที่เรานำ Remoting Audit มาใช้กันหรือยัง?. สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. สืบค้นจาก <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/124766>.
- นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร. (2559) การสอบบัญชี. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส.
- บทความ ข้อดี ข้อเสียสำหรับการตรวจแบบ Remote Audit. สืบค้นจาก <https://www.tpa.or.th>.
- บทความ Remote Audit การตรวจประเมินระยะไกล เทคโนโลยีโลกเสมือนจริง ความเชี่ยวชาญที่เชื่อถือได้. สืบค้นจาก <https://www.bsigroup.com>.
- บทความ Remote Auditing Solution by Bureau Veritas. (2563). สืบค้นจาก <https://www.bureauveritas.co.th>.

